

Επιστημονική Ημερίδα
«ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΓΟΝΕΩΝ ΚΑΙ ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ»
Παρασκευή 22 Νοεμβρίου 2024
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΡΟΜΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Ναταλία Σπυροπούλου
Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών

Εθνική Στρατηγική για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία 2024-2030,

Στόχος II.6: Ενδυνάμωση γυναικών με αναπηρία

Οι γυναίκες Ρομά με αναπηρία «υφίστανται
πολλαπλές και διαθεματικές διακρίσεις» (σελ. 31)

Ποια είναι η κατάσταση των γυναικών Ρομά με αναπηρία;

1. Βιβλιογραφική Επισκόπηση

2. Ποσοτικά δεδομένα από Παραρτήματα Ρομά των Κέντρων Κοινότητας Δήμων

3. Ποιοτικά δεδομένα από

- - Focus Group με στελέχη Παραρτημάτων Ρομά
- - Προσωπικές Συνεντεύξεις με γυναίκες Ρομά με αναπηρία

1. Βιβλιογραφική επισκόπηση

Από τις λιγοστές αναφορές που υπάρχουν:

- Οι γυναίκες Ρομά παρουσιάζουν πολύ συχνά **κατάθλιψη** και **ψυχοσωματικά προβλήματα** που συνδυάζονται με ευρεία χρήση ψυχοφαρμάκων και ηρεμιστικών.

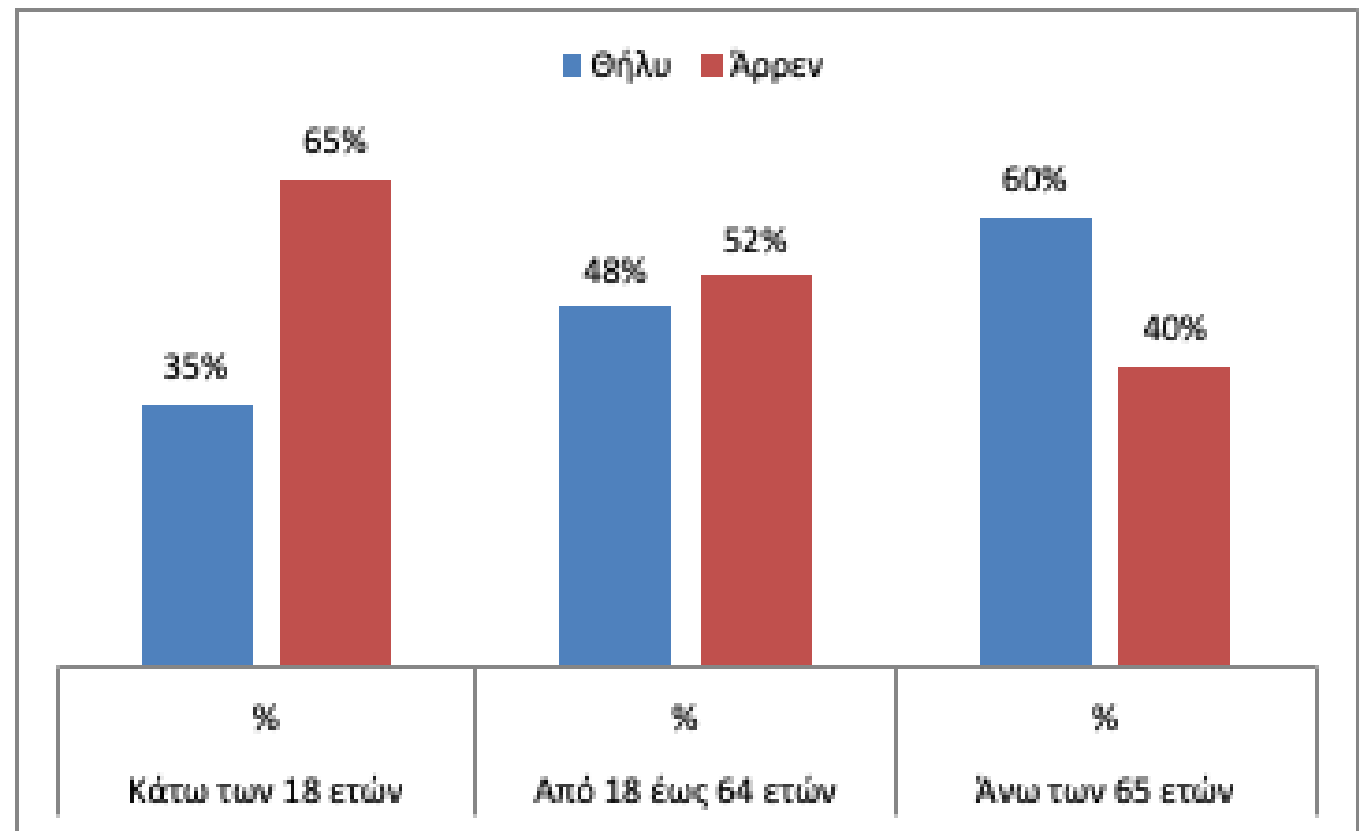
Πρόκειται για γυναίκες που διαβιούν σε υποβαθμισμένες περιοχές με κακές συνθήκες διαβίωσης και υψηλό βαθμό περιθωριοποίησης, οι οποίες βιώνουν μία απότομη μετάβαση από την παιδική ηλικία στην ενηλικίωση λόγω πρόωρου «γάμου» (Ράντης & Σιαπέρα, 2028)

- Οι γυναίκες Ρομά εμφανίζουν **χειρότερη αυτό-αντίληψη** για την κατάσταση της υγείας τους και έχουν υψηλότερα ποσοστά **χρόνιων ασθενειών**, συμπτωμάτων **άγχους και κατάθλιψης** σε σύγκριση με τους άνδρες Ρομά (Petraiki I et al, 2021)
- Στην Ισπανία, τα **υψηλότερα επίπεδα αναπηρίας στον πληθυσμό Ρομά**, και ιδιαίτερα στις **γυναίκες**, σε σύγκριση με τους υπόλοιπους πληθυσμούς, αποδίδονται στα πολλά χρόνια κοινωνικού αποκλεισμού μέσα στα οποία έζησαν (Casillas-Clot, J., Pereyra-Zamora, P., & Nolasco, A., 2021)

2) Ποσοτικά στοιχεία από τα Κέντρα Κοινότητας

- Συμμετείχαν 28 Παραρτήματα Ρομά (από τα 54)
- Στοιχεία αφορούσαν 2.271 ωφελούμενους τα έτη 2017 – 2022
- Εξυπηρετήθηκαν 1.126 γυναίκες & 1145 άνδρες Ρομά

Γράφημα 1:
Αριθμός ωφελούμενων
Ρομά με αναπηρία κατά φύλο
και ηλικία

Γράφημα 2: Γυναίκες Ρομά ανά κατηγορία αναπηρίας

3. Προσωπικές συνεντεύξεις

Δείγμα: 12 Γυναίκες Ρομά με αναπηρία ηλικίας 29 - 68 ετών

Κοινωνικό Προφίλ των γυναικών Ρομά με αναπηρία:

- 10 στις 12 γυναίκες του δείγματός μας είναι αναλφάβητες
- 12 στις 12 είναι άνεργες
- 11 στις 12 γυναίκες έχουν κάνει αίτηση για επίδομα αναπηρίας ΚΕΠΑ
- 12 στις 12 γυναίκες δηλώνουν ότι έχουν οικονομικά προβλήματα

Πολλαπλά προβλήματα υγείας: ψυχολογικά προβλήματα, καρκίνος, παθήσεις της καρδιάς και μυοπάθειες.

Αποτελέσματα

- Η συντριπτική πλειονότητα των γυναικών με αναπηρία δηλώνει **αδυναμία να ανταπεξέλθει στα καθημερινά της έξοδα, αλλά και στα έξοδα λόγω αναπηρίας**

«έψαχνα να πάρω ένα καρτσάκι και τα χρήματα δεν μου φτάνουνε.... ούτε καν τα μισά δεν μπορώ να δώσω από αυτά που μου ζητάνε...»

Το επίδομα αναπηρίας, στην περίπτωση των γυναικών Ρομά δεν αποτελεί μόνο ένα χρηματικό βοήθημα για τις ανάγκες της αναπηρίας, αλλά ουσιαστικά **καθίσταται η κύρια πηγή σταθερού εισοδήματος** όλης της οικογένειάς τους.

Ελλειπίς γνώνσεις & πρόσβαση σε ενημέρωση

- Δεν έχουν πλήρη εικόνα των δικαιωμάτων τους, ούτε και των επιμέρους διαδικασιών και μηχανισμών του Κράτους

«δεν ήξερα καν ότι υπάρχουν κάποια άλλα σχολεία... ειδικά σχολεία και για την κατάστασή μου»

- έλλειψη πρόσβασης σε έγκυρη και αξιόπιστη ενημέρωση, τόσο για θέματα αναπηρίας, όσο και για ευρύτερα κοινωνικά θέματα.

«δεν ξέρω πως θα το κάνω αυτό και δεν ξέρω αν θα με βοηθήσουν. Γιατί όσες φορές έχω προσπαθήσει είναι κλειστές οι πόρτες, τώρα γιατί να το προσπαθήσω πάλι; Για να απογοητευτώ;»

Τρόπος πληροφόρησης: «από στόμα σε στόμα» ή μέσω των παραρτημάτων Ρομα π.χ. καμία από τις γυναίκες Ρομά με Αναπηρία που ρωτήθηκε, δεν γνώριζε για το πιλοτικό πρόγραμμα παροχής «προσωπικού βοηθού ΑμεΑ»

Η οικογένεια αποτελεί κεντρικό μηχανισμό υποστήριξης των
γυναικών Ρομά με αναπηρία

*«καθημερινά η αδελφή μου είναι εδώ που με βοηθάει. Όταν λείπει εκείνη....
είναι η κόρη της που με βοηθάει»*

Η βοήθεια για τα προβλήματα αυτοεξυπηρέτησής που αντιμετωπίζουν οι
γυναίκες Ρομά με αναπηρία, προέρχεται από το στενό ή από το ευρύτερο
οικογενειακό περιβάλλον.

Διακρίσεις

Από τις εμπειρίες των γυναικών Ρομά με αναπηρία, προκύπτει ότι οι διακρίσεις που υφίστανται δεν σχετίζονται κατά κύριο λόγο με την αναπηρία τους, αλλά με την ταυτότητα τους ως Ρομά. Η αίσθηση αυτή επικρατεί στην πλειονότητα των γυναικών που συνομιλήσαμε.

- *«στην αρχή ήταν πολύ ρατσιστικό, μόνο και που πέρναγα έξω από το σχολείο, τα σκέφτομαι τώρα και φωνάζανε τα άλλα πιτσιρίκια «έξω γύφτοι από το σχολείο»*

Αποτελέσματα

Η «παράδοση» των Ρομά και η διατήρηση μίας παραδοσιακής πατριαρχικής κουλτούρας που οδηγεί σε:

- αποκλεισμό των κοριτσιών Ρομά από την εκπαίδευση
- υψηλά ποσοστά πρόωρων (καταναγκαστικών) γάμων και γεννήσεων
- αποκλεισμό από το ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο

επιβαρύνουν την κατάσταση της υγείας των γυναικών Ρομά με αναπηρία, αλλά και περιορίζουν τις δυνατότητες για βελτίωση της ποιότητας ζωής τους.

Προτάσεις Πολιτικής

1) Ανάπτυξη δράσεων **ολοκληρωμένης προσέγγισης** τόσο στο επίπεδο κεντρικής πολιτικής όσο και σε **τοπικές κοινότητες Ρομά με παρεμβάσεις που θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους:**

- Τον ρόλο της οικογένειας και της κοινότητας των Ρομά
- Τα περιορισμένα δικαιώματα των γυναικών Ρομά

2) **Διεύρυνση της οικονομικής ενίσχυσης**

- Διεύρυνση ασθενειών στο επίδομα αναπηρίας, αύξηση ποσού ενίσχυσης, μειωμένα τιμολόγια, διευκόλυνση στα φάρμακα

3) **Πρόσβαση στην εκπαίδευση ενηλίκων**

Εκπαιδευτικές δράσεις προσαρμοσμένες στις Γυναίκες Ρομά με Αναπηρία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Κατ οίκον εκπαίδευση.

4) Πρόσβαση στην αγορά εργασίας

Διαμόρφωση κατάλληλου πλαισίου για την αξιοποίηση των γυναικών Ρομά με αναπηρία.

Για την μετάβαση μία Γυναίκας Ρομά στην αγορά εργασίας θα πρέπει να αρθούν εμπόδια σε τρία επίπεδο:

- Εμπόδια που σχετίζονται με την αναπηρία τους (όπως για παράδειγμα τα είδη εργασίας που μπορούν να αναλάβουν λόγω αναπηρίας).
- Εμπόδια που σχετίζονται με την ταυτότητα τους ως Ρομά (όπως για παράδειγμα ο αποκλεισμός τους από διάφορες εργασίες λόγω διακρίσεων, αναλφαβητισμού και έλλειψης τυπικών προσόντων) και
- Εμπόδια που σχετίζονται με το φύλο τους σε συνδυασμό και με την ταυτότητά τους (όπως για παράδειγμα το γεγονός ότι η εργασία των γυναικών Ρομά δεν θα πρέπει να είναι μακριά από το σπίτι τους).

5) Πρόσβαση σε έγκυρη και αξιόπιστη ενημέρωση

- *εναλλακτικά κανάλια και πηγές ενημέρωσης & επιμόρφωση*

6) Διευκόλυνση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας και δράσεις για την ενθάρρυνση διεξαγωγής προληπτικών εξετάσεων

- *Ενίσχυση διαμεσολαβητών υγείας, δράσεις πρόληψης*

7) Καταπολέμηση των διακρίσεων και των στερεοτύπων κατά των γυναικών Ρομά με αναπηρία στον τομέα της υγείας

-*Εκπαίδευση & επιμόρφωση επαγγελματιών υγείας*

8) Ενίσχυση του ρόλου των Παραρτημάτων Ρομά με διενέργεια επιτόπιων επισκέψεων και προσθήκη νέων ειδικοτήτων (ψυχολόγοι, δικηγόροι, διαμεσολαβητές υγείας).

Συμπεράσματα

- Οι γυναίκες Ρομά με αναπηρία, σε σύγκριση με τις γυναίκες του γενικού πληθυσμού με αναπηρία, φαίνεται να βιώνουν **επιπλέον αποκλεισμούς και διακρίσεις**, από τη στιγμή που η κύρια πηγή προστασίας, εκπαίδευσης και κοινωνικοποίησης είναι τα στενά πλαίσια του «οίκου» τους
- Υπάρχει ανάγκη προτεραιοποίησης πολιτικών με **εξατομικευμένες παρεμβάσεις** σε πολλαπλά επίπεδα και κυρίως στα πεδία της υγείας, της στέγασης, της εκπαίδευσης και της αξιοπρεπούς διαβίωσης. Επιπλέον, δραστικά μέτρα πρέπει να ληφθούν για την **καταπολέμηση της βίας** κατά των γυναικών και κυρίως για τον **τερματισμό των πρώιμων και καταναγκαστικών γάμων** στα κορίτσια Ρομά.
- Τέλος, αναφορικά με το ποιο από τα τρία χαρακτηριστικά 1) γυναίκα, 2) Ρομά 3) αναπηρία επηρεάζει περισσότερο τη σημερινή κατάσταση των γυναικών Ρομά με αναπηρία, η ταυτότητα των Ρομά αναδείχθηκε ως η κυρίαρχη.
- Συνεπώς θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη όσον αφορά τις τυχόν δράσεις και πολιτικές που θα απευθύνονται σε γυναίκες Ρομά με αναπηρία.

- Ευχαριστώ πολύ για την προσοχή σας!